

Al recinte industrial s'hi accedeix per una porta amb l'edifici de la porteria, al costat de la via hi ha l'edifici que era el moll de mercaderies on arribava un ramal de la via. A la banda est hi ha diverses cases, la primera tenia l'escola i dos habitatges, la segona l'estanc i vivenda, la tercera la casa del director, al costat hi havia el teatre desaparegut. Al costat un edifici d'est a oest que era la botiga a baix i 3 vivendes dalt. Als anys trenta hi havia la Cooperativa Obrera Manresa, sucursal dels Comtals, tal com indica el bonic rètol esgrafià de la façana sud. Al costat del riu hi ha la resclosa i el canal d'aigua subterrani que mena a la fàbrica.

El recinte de la torre de l'amo ha estat reformat darrerament per iniciativa d'Ampans. Consta de la torre, de la porteria i de la casa dels masovers que es cuidaven de les terres de la finca. També hi ha una capella romànica del segle XII que ha tingut diverses restauracions. Té una nau amb volta apuntada i un campanar de torre. El recinte de l'amo està envoltat d'un mur.

Els habitatges dels obrers estan situats a la part més alta, sobre la carretera.

Hi ha dos blocs de pisos dels anys vint, un rehabilitat (2001) i l'altre construït de nou (2007). També hi ha 80 cases de planta baixa amb un pati. Es van construir entre 1945 i 1952. El conjunt ha estat aranjat, els carrers asfaltats, un parc, un camp de futbol i espais enjardinats.

El Pla del Patrimoni de Manresa ha incorporat al seu catàleg diversos elements la colònia dels Comtals per la seva importància històrica, social, arquitectònica i paisatgística.

#### **Bibliografia**

CAMPRUBÍ, Josep. Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 (1984-1994). Fundació Caixa Manresa. Manresa, 1994.  
FERRER, Llorenç. Sociologia de la industrialització. De la seda al cotó a la Catalunya Central (segles XVIII-XIX). Fundació Noguera i Pagès Editors SL. Barcelona. 2011.  
SERRA, Jaume. VIRÓS, Lluís. "Els Comtals, la colònia industrial de Manresa. Dovella, nº 112. 2013.  
VILANOVA, Antoni (director). Pla especial de protecció del patrimoni històric, arquitectònic, arqueològic i paisatgístic de Manresa. Ajuntament de Manresa. 2010.

## **ELS COMTALS**

### **La colònia industrial de Manresa**



ORGANITZAT PER: Centre d'Estudis del Bages, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Delegació del Bages-Berguedà i Ajuntament de Manresa

AMB LA COL-LABORACIÓ DE: Hidroelèctrica Selga, SA, Centre Excursionista de la Comarca del Bages, MBICI, Amics de l'Art Romànic, Amics de la Seu, Associació pel MCM, Arxiu Comarcal del Bages, Museu Comarcal de Manresa i voluntaris culturals.

TEXT: Francesc Comas i Jaume Serra

FOTOGRAFIES: Genís Sáez, Ajuntament de Manresa

## ELS COMTALS

### La colònia industrial de Manresa

El lloc dels Comtals està documentat el 1049 quan va ser venut a Santa Cecília de Montserrat. Hi havia un terreny, uns mas, una capella. A la banda esquerra del riu hi ha les restes d'una torre medieval de data incerta. Al segle XVII es van construir tres molins paperers que tenien rodes hidràuliques com a energia motriu. Al segle XIX la família manresana Soler de la Plana era propietària de la finca, de la capella i d'un molí.

Els Comtals tenen una interessant història industrial que té tres etapes. La primera comença l'any 1804 quan un molí paperer dels tres qui hi havia es va convertir en una fàbrica de filar cotó propietat de la societat Sagristà i Vilaseca.

*La colònia tèxtil dels Comtals és l'única colònia industrial de Manresa. Es troba al límit sud del terme de Manresa, a la dreta del riu Cardener, vora la C55.*

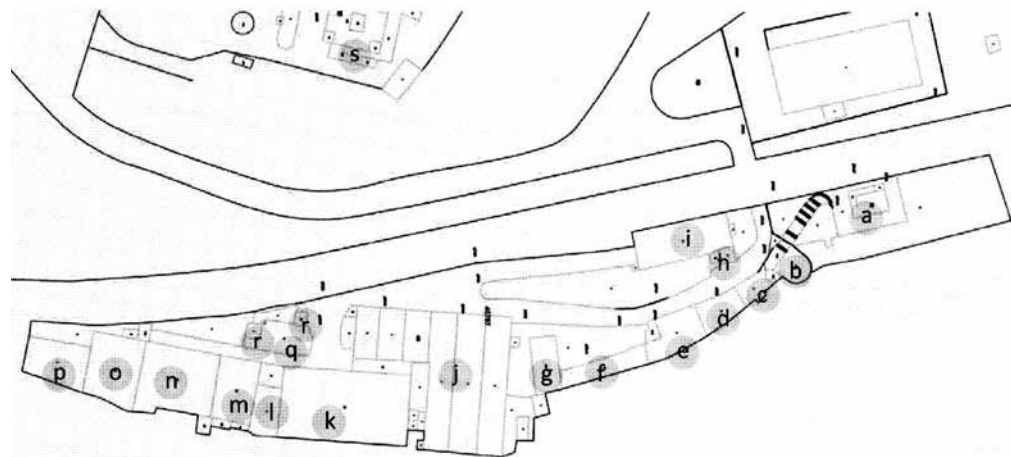
La segona etapa industrial va de 1861 al 1917. La societat Vallès, Vidal i Solà havia comprat els dos molins restants i el 1861 compra la fàbrica de filats. Pocs anys després la família Vidal es va convertir en l'única propietària de la fàbrica i de la finca agrícola. La nova fàbrica l'any 1876 ocupava 160 treballadors. El 1880 tenia 6.600 fusos, 26 cardes i 170 telers. La tercera etapa industrial comença amb els germans Bach Escofet que l'any 1917 compren als Vidal la finca, la colònia i la fàbrica. Els Bach van construir una fàbrica nova aprofitant alguns elements

de l'antiga. També van construir els dos blocs de pisos per als obrers. La quarta etapa industrial dels Comtals comença l'any 1942 quan Miquel Villà va comprar el conjunt de la colònia. La fàbrica es va renovar i ampliar amb noves naus. La marca de l'empresa era "Galgo", gos que es pot veure a la paret de l'extrem sud. També es va fer l'estació de la Renfe (1946), es va reformar la torre de l'amo i es van fer les cases unifamiliars per als treballadors (1945-1952). Als anys quaranta l'empresa ocupava uns 280 treballadors, la majoria dones. Durant els anys del franquisme, en l'etapa dels Villà es va practicar un clar paternalisme industrial que suposava un control estricte de tots els aspectes de la

vida de la colònia i de la gent que hi vivia. L'any 1964 l'empresa va entrar en crisi i va tancar l'activitat. El 1976 l'industrial Sallés va comprar tota la colònia i van traslladar-hi la Metalúrgica Textil i la Sociedad de Funderia que es van convertir en la nova fàbrica Funderia Condals situada vora les vivendes. Els espais de l'antiga fàbrica tèxtil es van habilitar per a diverses empreses. Bona part de la colònia ha estat renovada. S'han restaurat les vivendes, s'ha fet un polígon industrial, s'ha renovat el recinte de la torre de l'amo per part d'Ampans.

Els Comtals era una autèntica colònia i disposava dels elements característics: la fàbrica, la torre de l'amo, les vivendes

Distribució dels espais en el conjunt fabril:



- a. Estació (avui desapareguda)
- b. Escola i habitatges
- c. Estanc
- d. Casa de director
- e. Habitatges
- f. Antic teatre (desaparegut)
- g. Botiga de la Cooperativa Obrera Manresa i habitatges
- h. Porteria
- i. Moll de càrrega connectat a la via del tren
- j. Nau d'una planta amb coberta de dent de serra de 1944
- k. Ala nord de la fàbrica de 1942
- l. Antic cos central que conté l'escala principal
- m. Cos central de 1918 en el que hi ha el nom de la fàbrica. Conté les turbines
- n. Ala sud de la fàbrica de 1918
- o. Cos afegit de l'ala sud dels anys quaranta
- p. Cos afegit de l'ala sud dels anys cinquanta
- q. Antiga manyeria i magatzem
- r. Transformadors elèctrics
- s. Torre de l'amo

dels treballadors, l'església, botiga, estanc, teatre, bar, metge i estació de tren. El recinte estava tancat i controlat per la porteria.

El sistema energètic es basava en l'energia hidràulica a partir d'una resclosa reconstruïda el 1870 pel Vidal, un canal i una turbina. Es complementava amb una màquina de vapor. La fàbrica tenia una altra central hidroelèctrica situada al sud de la colònia i servia per reforçar la potència energètica de la fàbrica. Aquesta instal·lació va ser construïda a l'etapa dels Bach als anys vint.

La fàbrica constava de naus per a filatura i tissatge. La fàbrica que es conser-

va correspon a la remodelació feta pels germans Bach a partir de 1918 i pels Villà a partir de 1942. Les instal·lacions industrials estan situades paral·leles al riu formant un carrer al mig.

L'edifici principal és una fàbrica de planta baixa i dos pisos. Té un cos central més elevat on hi ha la inscripció dels Bach. A cada costat hi ha dues ales. La del nord es va reconstruir el 1942 i la del sud és de 1918 i de la postguerra. A la banda oest del carrer hi ha l'edifici de la fusteria, la manyaneria, el transformador i la gran xemeneia hexagonal. Més al nord la nau dels telers amb teulada de dent de serra, va ser construïda el 1944.